

KAZIMIEROS KAIRIŪKŠTYTĖS LAIŠKAS OLGAI GARMUVIENEI

IŠ JERCEVO – Į VILNIŲ

1954.VIII.8

Mylima mano Dėdieniuke,

pagaliau ir su Jumis viena pabūsiu valandėlę. Jau visa vasarėlė Jums nerašiau, o iš Jūsų gavau jau kelis tokius gerus, tokius mielus man laiškučius. Ne vieną kartą juos skaitau. Kai ilgesnį laiką pašto dienos būva tuščios, kai širdelė labai savųjų pasiilgsta ar taip ko jai liūdna ir nyku pasidaro, tuomet pasiimu Namiškių laiškučių pundelį, pavartau, paskaitau juos ir vėl nurimstu. Pajuntu arti, arti, beveik čia pat savuosius, pajuntu jų meilę ir jautrų rūpestingumą, pajuntu tą tvirtą ryšį, kuris mane jungia su Jais – ir vėl viskas įgauna prasmę, viskas darosi lengva ir pernešama.

Šiandien man liūdnos metinės. Lygiai prieš metus šią valandą jau dundėjo Tėvynės laukais traukinys, nešdamas mus į nežinią... Lūpos tyliai šnabždėjo maldos žodžius, protarpiais tyliai, liūdnai suskambėdavo mūsų dainelė:

Sudie, Tėvyne mano brangi,

Sudie, sudie gal amžinai.

Kada į Tėviškę sugrįšiu,

Tik Tu, Dievuli, težinai...¹

Sunkios tai buvo valandos ir dienos. Bet negalvokit – nesiskųsti, ne gaudinti, ne skaudinti Jus norėdama tai rašau: juk tos dienos praeityje likę ir apie jas galima jau ramiai kalbėti. Taip pat ramiai, kaip ir apie šviesų džiaugsmą, ramią laimę, Ten buvusią kadaise.

Taigi, labai sunku buvo. Labai sunkios ir čia buvo pirmosios dienos. Savijauta buvo tokia, kaip į duobę nuleisto, bet dar neužkasto, gyvo žmogaus. Ir daugiau beveik, kaip pusės metų, reikėjo, kol atsigavau iš tų visų įspūdžių, kol suradau jiems jų vietą ir laiką. Prisimenu, kai pradėjom gauti laiškučius, mano draugėms jų namiškiai parašydavo apie vestuves, apie kitokias pramogėles, atsiųsdavo nuotraukėlių. Klausydavaus tų laiškučių, žiūrėdavau tas nuotraukėles ir niekaip negalėdavau suprasti, kaip gali žmonės linksmintis, kaip gali džiaugtis, kaip gali kurti gyvenimą, jei stovi čia pat, prie bedugnės, iš kurios tesklinda tik dejonės...

Šiandien jau negalvoju taip. Šiandien suprantu, kad gyvenimas – tai kaip srauni upės srovė, kuri lygiai greitai, lygiai linksmi veržiasi ir pro gražiausius slėnius, ir pro aukščiausius, klaikiausius skardžius. Ir nėra mūsų žemėje jėgos, kuri ją sustabdytų, kuri priverstų aptilti ir bent trumpai valandelei susimąstyti nulenkiant galvą prieš žmogiškąjį skausmą...

Taigi, ir dar viena vasara praeina. Mūsų krašte jau beveik ir praėjo. Trumpa, labai trumpa ji buvo. Ir vėl padangė apsiklojo pilkais, lietingais debesimis, ir vėl šalti vėjai plėšo medžių šakas. Ir vėl prieš akis tas niūrus ruduo, paskui tyli, kurčia žiema. O taip laukiau pavasario, vasaros. Pirmosios jų apraiškos, rodos, pranašavo kažką šviesaus, gero. Tik viltys tos ir svajos ir vėl neišsipildė. Bet jau pripratom laukti, pripratom nusivilti. Dievo valia.

¹ Dainos „Sudiev, tėvyne mano brangi“ pirmasis posmas. Ketvirtąjį buvo išrašiusi tų pačių metų pavasario laiške kitai dėdinei Jonei Garmuvienei (1954-03-09), prie jo plačiau rašoma apie šią dainą.

O mes čia jau antras mėnuo šienaujam pievas. Nusibodo. Vis vėlai grįžtam, nėra laiko nei paskaityti, kartais net ir su laiškučiais saviems sunkiau. Tačiau pavargusi taip jau labai nesijaučiu. Aplinkui miškai, žolyčių, gražių gėlyčių kvapas, tai žemuogėlės, tai juodieji serbentai ar bruknės pajvairina tą pilkąjį darbą ir dienos greitai bėga. O tai juk ir svarbiausia.

O Jums kaip baigėsi atostogos? Vytelis² rašė, tiesa, ir Jūs pati, kad paskutiniu laiku labai orai sugedo. Gaila. Juk kaimely geras, gražus oras – tai viskas. Reikėjo, labai reikėjo Jums poilsio. Jonutė³ pasakojo, kaip Jūs buvote išvargusi. Prie šito nuovargio juk ir aš didžia dalimi prisidėjau... Daug, vai daug už ką aš Jums esu dėkinga, už ką Jums visą gyvenimą liksiu skolinga...

Jau labai vėlu. Reikia eiti miegoti. Labai lauksiu Jūsų laiškelių. Rašykite man visuomet, jei tik galite, ir viską, viską, viskas man įdomu, viskas rūpi, viską giliai savo širdelėj atjaučiu. P. Sam.⁴ labai padėkokite už Jos nuoširdumą. Kada nors truputį vėliau pasistengsiu per Jumi pati jai kelis žodelius parašyti. Paskutiniam laiškutyje į kaimelį buvau užsiminusi, kad gal ir neblogai būtų, jei koks rubliukas pakliūtų į dėžutę, tačiau, kad nors ir silpnas iš manęs darbininkas, bet už šienapjūtę, atrodo, kad ir aš gausiu kelis rubliukus, taip kad ir vėl saviems reikaliukams turėsiu kurį laiką. Dėl to neskriauskite savęs ir pinigų nesiuskite. Juk dabar ruduo, reikia atsargėlių žiemai ir su pinigais Jums ten nelengva. Lauksiu tik lietuvių k. gramatikos ir kokios nors vokiškos knygutės, nes šienapjūtei pasibaigus ir vėl galėsiu skaityti. Bučiuoju visus stipriai, stipriai.

Jūsų K.

Giedrė Šmitienė (sudarytoja), *Moteris ir dangus: Kazimieros Galaunienės (Kairiūkštės) ir jos artimųjų lagerio laišakai, 1953–1956 m.* / *A Woman and the Sky: The Prison Camp Letters of Kazimiera Galaunienė (Kairiūkštė) and her Loved Ones, 1953–1956*, Kaunas: M. K. Čiurlionio nacionalinis dailės muziejus, 2025, p. 105–107.

² Kazimieros brolis Vytautas Kairiūkštis.

³ Kazimieros dėdienė Jonė Garmuvienė.

⁴ Elena Samaniūtė (1910–1982) – lietuvių kalbininkė, Kazimierai studijuojant Vilniaus universitete dėščiusi lenkų kalbą. Jos pomėgis buvęs juostų ir juostelių audimas. Kartą gavusi daugiau pinigų už vieną juostą, ji dalį jų paskyrė Kazimierai, prašydama jos dėdienės Olgos pinigų nusiųsti nesakant nuo ko. Bet dėdienė buvo įsitikinusi, kad yra gerai žinoti žmonės, kurie tave myli ir atsimena (Olgos Garmuvienės laiškas Kazimierai Kairiūkšytei, 1954-07-07). Vėliau, apie 1955 m., Samaniūtė ištekojo už lenkų lituanisto prof. Jano Otrębskio ir išvyko į Poznanę.